

ЗНАЧЕЊЕ И ПРИДОБИВКИ

од интеграцијата
на единствениот
европски пазар

НОРДИСКА
ПОДДРШКА
ЗА ИНТЕГРАЦИЈА НА
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

СЕКРЕТАРИЈАТ

СЕКРЕТАРИЈАТ

ROYAL NORWEGIAN EMBASSY

Skopje

Шведска
Sverige

UNOPS

United Nations Operations
Projects and Services

PCM
YES
FOUNDATION

Значење и придобивки од интеграцијата на единствениот европски пазар

Публикација:

Значење и придобивки од интеграцијата на единствениот европски пазар

Издавач:

Фондација за претприемачки сервис за млади
www.yes.org.mk

Проект:

Јакнење на мултилатерален дијалог и соработка помеѓу граѓанските организации, државните институции, бизнис-секторот и медиумите за побрзо приспособување кон единствениот пазар

Автори:

М-р Александар Филипоски
М-р Софија Цали Кузманова

Лектура:

Дејан Василевски

Дизајн, уредување и печат:

ДатаПонс дооел Скопје

Тираж: 250

Јуни, 2020 година

Содржина

Вовед	5
1. Историски развој на Европскиот единствен пазар	9
1.1. Слободно движење нив Европа (1957-1973)	10
1.2. Стагнација и протекционизам (1973-1985)	12
1.3. Програмата за единствен пазар (1985-1992)	13
1.4. Понатамошен пораст и развој (1992-денес)	14
1.5. Главни фази во основањето на единствениот пазар	16
2. Главни достигнувања и придобивки	18
2.1. Придобивки од единствениот пазар	20
2.1.1. Придобивки за компаниите и професионалците	21
2.1.2. Придобивки за граѓаните и потрошувачите	23
2.2. Придобивки од единствениот пазар – што значи тоа за вас?	25
3. Ефекти од интеграцијата во единствениот пазар	26
3.1. Индекс за интеграција на единствениот пазар	30
3.2. Влијание на единствениот пазар врз земјите-членки.	33
3.3. Преглед на влијанието на единствениот пазар врз земјите-членки. .	36

4.	Стратегија на ЕУ за единствен пазар	45
4.1.	Рамномерен развој и колаборативна економија	46
4.2.	Пораст и развој на стартап и малите и средните компании	47
4.3.	Можности за компаниите и работната сила и надминување на границите	48
4.4.	Адресирање на рестрикциите во секторот на малопродажба	49
4.5.	Спречување дискриминација кон потрошувачи од врз основа на националност или место на живеење	50
4.6.	Модернизација на системот на стандардизација	51
4.7.	Креирање на поефикасен и транспарентен систем за јавни набавки	52
4.8.	Консолидирање на европската рамка за заштита на интелектуалната сопственост	53
4.9.	Креирање култура на усогласеност и паметно спроведување за реализирање на вистински единствен пазар	54
5.	Единствениот пазар по 2020 година	56
5.1.	Контекст	59
5.2.	Моментална состојба	60
5.3.	Промени со новиот предлог	61
5.4.	Клучни пораки	65
5.5.	Новата програма за единствен пазар на дланка	66
	Заклучок	69
	Библиографија	72

Вовед

Европскиот единствен пазар е најголемата економска област во светот и едно од најголемите достигнувања на Европската унија. Тој создаде една територија со повеќе од 500 милиони жители без никакви внатрешни граници или други регулаторни пречки за слободно движење на стоки, услуги, граѓани и капитал.

Европската унија е најинтегриран трговски блок во светот со оглед на фактот што две третини од трговијата на европските земји се одвива со други земји-членки на Унијата. Домашниот бруто-производ на Европската унија претставува приближно 22% од светската економија и е на второ место после Соединетите Американски Држави, а европските држави имаат голем домашен пазар на кој можат да се потпрат во случај на нарушување на светската трговија. Земајќи ја предвид моменталната поставеност на трговскиот систем што е под голем притисок на тарифите воведени од страна на Соединетите Американски Држави и напуштањето на Велика Британија од Европската унија, единствениот пазар се издвојува како важно достигнување. Тој ја стимулира трговијата и конкуренцијата во Европската унија, ја подобрува ефикасноста, го поттикнува економскиот пораст и го олеснува секојдневниот живот на европските бизниси и потрошувачи. Но, нецелосна имплементација на правилата на единствениот пазар остава неискористен потенцијал за економски пораст, подобрување на ефикасноста и креирање на работни места.

Во изминатите децении единствениот пазар создаде нови можности за европските компании, кои ја подобрија својата конкурентност,

креираше нови работни места, обезбеди поголем избор на добра и услуги за пониски цени и им овозможи на луѓето да живеат, учат и работат во европска држава по нивен избор. Но, Европската унија и единствениот пазар треба да се приспособат на промените што се предизвикани од многу економски и социјални предизвици. Економско-финансиската криза ги стави на тест националните економии и создаде огромни социјални трошоци. Невработеноста сè уште е на високо ниво во цела Европа, особено кај младите кои треба да бидат срцето на виталноста и социоекономскиот просперитет. Ниското ниво на пораст влијаеше врз довербата на луѓето. Несоодветните инвестиции и пречки на пазарот на производи и услуги ја попречуваат продуктивноста и ја намалуваат конкурентноста на европската економија. Бизнисите честопати се чувствуваат задушени од застарени и претерано оптоварени регулативи и не можат да ги пронајдат потребните информации. Во исто време, иновациите и глобалните синџири на вредности создаваат големи нови можности. Дигиталните технологии трансформираат многу индустриски сектори, што резултира со поефикасно производство и нови, иновативни деловни модели. Производството и услугите сè повеќе се спојуваат во паметни деловни понуди што обезбедуваат поголема додадена вредност за потрошувачите. Но, овие трендови претставуваат предизвик за традиционалните деловни модели и воспоставените односи меѓу потрошувачите и деловните оператори.

Како резултат, единствениот пазар постојано мора да се менува со цел иновативните идеи и иновативните деловни модели да бидат во можност да го најдат своето место. Токму поради тоа, Европската комисија одлучи да му даде нов поттик на единствениот пазар со голем број мерки фокусирани на три главни области: создавање на дополнителни можности за потрошувачите, професионалците и деловните активности; поттикнување модернизација и иновации што ѝ се потребни на Европа; и обезбедување на практични придобивки за луѓето во нивниот секојдневен живот.

Целта на оваа студија е да ја анализира моменталната состојба на европското слободно движење на стоки и услуги, како и неискористените потенцијали во однос на трговијата, конкуренцијата и продуктивноста заради одредени слабости во имплементацијата на правилата на единствениот пазар. Како што Република Северна Македонија се подготвува да ги почне проговорите за полноправно

членство во Европската унија, македонските граѓани и компании се соочени со потребата да се запознаат со правата и обврските што ги наметнува интеграцијата на единствениот пазар. Исто така, оваа студија дава преглед на придобивките што единствениот пазар ги креира на економски план во однос на подобрување на благосостојбата, вработеноста и трговијата.

Клучно е да се разбере зошто единствениот пазар е најсилната алатка за искористување на придобивките од глобализацијата и справувањето со примарните предизвици со кои се соочуваат луѓето во Европа, како што се климатските промени, миграцијата, глобалната трговија и технолошкиот напредок. Токму поради тоа, студијата нуди преглед на стратегијата на ЕУ за единствениот пазар и начинот на кој Европската комисија планира да се справи со идентификуваните предизвици за понатамошно продлабочување на единствениот пазар со цел тој да остане најдобро место за инвестиции каде што ќе се постигне на ефикасен и фер начин да се креираат материјални придобивки за сите граѓани.

1. Историски развој на Европскиот единствен пазар

Европскиот единствен пазар (уште познат и како заеднички пазар или внатрешен пазар) претставува една од најзначајните придобивки и достигнувања на Европската унија. Тој го олеснува секојдневниот живот на граѓаните и компаниите и поттикнува пораст и развој. Денес, единствениот пазар ја претставува срцевината на европската економија. Амбициозниот политички и правен проект се заснова врз идејата дека стоките, услугите, капиталот и луѓето треба да имаат право на слободно движење низ земјите-членки на Унијата. Насекаде низ единствениот пазар граѓаните имаат право да живеат, да работат и да учат, додека фирмите имаат право да произведуваат, да продаваат и да инвестираат. Стотици технички, правни и бирократски бариери за слободна трговија и слободно движење помеѓу земјите-членки се отстранети за да се олесни движењето во рамките на единствениот пазар.

1.1. Слободно движење нив Европа (1957-1973)

Камен-темелници на Европскиот единствен пазар претставуваат четирите слободи – слободното движење на стоки, услуги, капитал и луѓе. Овие слободи се загарантирани со Римскиот договор потпишан од Белгија, Франција, Германија, Италија, Холандија и Луксембург на 25 март 1957 година. Целта на Европската економска заедница (ЕЕЗ), која е првичното име на Унијата, не е само економско туку и начин да се поврзат европските народи во унија, со тоа избегнувајќи војни и конфликти во иднина.

Планот за имплементација на проектот заеднички пазар требало да се оствари за дванаесет години, т.е. на почетокот на 1970 година, но план за постигнување интеграција во практиката бил подготвен само за слободно движење на стоки. Првиот и најзначаен чекор бил преземен во јули 1968 година со отстранувањето на внатрешните тарифи помеѓу земјите на Европската економска заедница за индустриските и за земјоделските производи, а во исто време била воспоставена заедничка тарифа за надворешниот свет.

Првиот чекор кон воспоставување на заеднички пазар за услуги бил преземен во 1962 година, кога била предложена програма за укинување на ограничувањата за нудење услуги. Според Римскиот договор, приоритет бил даден на услуги што имаат директно влијание врз трошоците за производство или поттикнуваат трговија со стоки (консултантски, правни, логистички услуги и др.). Оттука, потребите на индустриските сектори биле клучни за процесот на либерализација на услугите.

Сепак, бидејќи услугите биле проследени со тешки регулативи на национално ниво, спроведувањето на програмата во практиката се покажало како тежок процес. Воспоставувањето на заедничка регулаторна рамка за услуги на европско ниво била предложена како решение за овој проблем, но политичката поддршка не била доволно силна за да се спроведе таков проект во тоа време. Исто така, поради недоволно прецизна формулација во договорот не било јасно кои услуги би биле предмет на мерките за либерализација, со што програмата всушност станува почетна точка на процесот што допрва требало да биде завршен.

Слободното движење на капиталот доживеал сличен процес на либерализација како и услугите. Член 67 од Римскиот договор

утврдил дека прекуграничната мобилност на капиталот треба да се либерализира онолку колку што е потребно за да се обезбеди соодветно функционирање на единствениот пазар. Формулацијата на член 67 открива дека слободното движење на капиталот требало, исто како и услугите, првенствено да се либерализира во оние области каде што ќе се олесни трговијата со стоки. Сепак, во практиката, многу европски држави одржувале и покренале нови мерки за одржување контрола врз капиталните текови. Некои напори за либерализација на европско ниво биле направени во раните шеесетти години, но движењето на капиталот низ Унијата се либерализира години подоцна, со што станува последна од четирите слободи што се реализирале.

Слободното движење на луѓе исто така претставувало долготраен процес пред да стане реалност. Иако Римскиот договор предвидувал земјите-членки да ги укинат пречките за слободно движење на луѓе, првичниот фокус бил на слободното движење на работници, т.е. економски активни лица.

Можеме да заклучиме дека процесот на европската интеграција, во суштината, главно се фокусирал на либерализација на трговијата со стоки. Либерализацијата на трите други слободи, иако јасно пропишани во Римскиот договор, првенствено била реализирана, бидејќи била од корист за европската индустрија.

1.2. Стагнација и протекционизам (1973-1985)

По порастот што е доживеан во повоениот период, европската интеграција и економскиот развој во текот на седумдесеттите и раните осумдесетти години се соочил со период на стагнација. Колапсот на Бретонвудскиот систем и нафтениот бојкот на ОПЕК во 1973 година предизвикал висока инфлација и слаб економски пораст во Европа. Државната интервенција и протекционизмот уништиле делови од мерките за либерализацијата договорени со Римскиот договор. Европските влади вовеле регулаторни мерки со цел да се заштитат домашните индустрии, дејствувајќи како бариери за трговијата (земајќи предвид дека увозните тарифи и квоти биле отстранети со Европската царинска унија од 1968 година). Не можејќи да се најде излез од протекционизмот најмногу поради несогласувањето да се најде заедничка одлука, проектот на единствен пазар во тој период изгледал како да е напуштен.

1.3. Програмата за единствен пазар (1985-1992)

Полоштите економски резултати од преземените интервенционистички и протекционистички мерки, се сметало дека интеграцијата конечно е на вистинскиот пат за Европа. Европската царинска унија од 1968 година никогаш не била последната станица на европската интеграција и дека обединувачкиот фактор не е само економски. Порастот преку висока инфлација и експанзивна фискална политика станал неодржлив и од исклучително значење било сите земји-членки да покажат соодветна воздржаност.

Во 1985 година Европската комисија предложила повеќе од 300 мерки што требале да го трансформираат „заедничкиот пазар“ во „единствен пазар“. Предложените мерки требале да ги отстранат техничките, нетехничките и даночните бариери помеѓу земјите-членки. Новиот единствен пазар требало да го зајакне слободното движење на стоки, услуги, капитал и луѓе во Европа. Во 1986 година бил потпишан Единствениот европски акт што ги содржел предлог-мерките што требале да бидат имплементирани до 31 декември 1992 година.

Покрај фокусот за либерализација на стоки, услуги, капитал и луѓе, Единствениот европски акт ја заменил и постапката на донесување одлуки во Европската комисија, при што принципот на едногласност бил заменет со мнозинство гласови за прашања поврзани со единствениот пазар.

Покрај либерализирањето на движењето на стоки, услуги, капитал и луѓе, постапката за донесување одлуки на Европската комисија исто така претрпела промена. Принципот на едногласност бил заменет со мнозинство гласање за прашања поврзани со единствениот пазар. Новиот поредок, дополнително зајакнат со Договорот од Маастрихт од 1992 година, ја формирал Европската унија и бил воведен и концептот на ЕУ-државјанство, со што по првпат биле вклучени и неактивни лица во слободно движење на луѓе низ 12-те земји-членки.

1.4. Понатамошен пораст и развој (1992-денес)

Во 1995 година, по воспоставувањето на единствениот пазар, Австрија, Финска и Шведска станале дел од ЕУ. Преостанатите земји од Европската асоцијација за слободна трговија (ЕФТА), Норвешка, Исланд и Лихтенштајн, се стекнале со право да бидат дел од единствениот пазар без да бидат дел од ЕУ под истите услови како и другите земји-членки преку договорот за Европска економска област. Швајцарија, која исто така е дел од Европската економска област, преку билатерален договор со ЕУ се стекнала со право да биде дел од заедничкиот пазар.

Следен чекор во процесот на интеграција бил преземен во 1999 година, кога еврото било воведено како официјална валута во тогаш 11-те земји-членки. Во 2004 година географската покриеност на ЕУ и на единствениот пазар била зголемена за десет нови земји од источна и централна Европа со приклучувањето на Кипар, Чешка, Естонија, Унгарија, Летонија, Литванија, Малта, Полска, Словачка и Словенија, а во 2007 година Бугарија и Романија станале дел од Унијата. Хрватска е последната земја што се приклучува во 2013 година. Во моментот единствениот пазар е најголемата економија на светот со повеќе од 500 милиони потрошувачи и 24 милиони мали и средни претпријатија.

Поттикнати од економската криза во 2008-2009 година, независна група предводена од италијанскиот претседател и еврокомесар Марио Монти, составена од членови од Европскиот парламент, Советот на Европа и Европската комисија, го презентираат т.н. „извештај Монти“, со девет главни препораки за зајакнување на единствениот пазар. Групата идентификувала три главни предизвици што треба да бидат во фокусот, не вклучувајќи ги растечките тенденции на економски национализам, фактот што единствениот пазар допрва треба во целост да го достигне својот потенцијал и растечката загриженост за социјалната димензија на пазарите. Во извештајот Монти се споменува и „замор во интеграцијата“, како и дека единствениот пазар веќе не е толку популарен, а сепак на Европа ѝ е потребен повеќе од кога и да е. Во извештајот исто така се нагласува и важноста на консензусот за потенцијалните реформи, односно единствениот пазар мора да биде дизајниран и изведен на начин, при што мнозинството европски граѓани го сметаат за корисен и во линија со нивните интереси.

Како резултат од економските и социјалните турбуленции во Европа, Европската комисија во 2011 година го презентирала Актот за единствен пазар, што има цел дополнително да го развие единствениот пазар, како и да осигури дека придобивките влијаат на граѓаните. Некои од предложените мерки во Актот биле зајакнување на позицијата на потрошувачите преку полесни процеси за решавање спорови, подобрување на дигиталниот единствен пазар, подобрувања во директивата за деташирани работници и др.

Актот за единствен пазар (II), објавен во 2012 година, во фокусот ги ставил секторите со висок потенцијал за пораст како одговор на тековната финансиска криза. Области што биле посочени како приоритет биле транспортните мрежи, дигиталната економија, слободното движење на граѓаните и деловните субјекти, понатамошното промовирање на социјалната кохезија меѓу граѓаните итн.

Судејќи според содржината на актите за единствениот пазар, слободното движење на услуги, правата на граѓаните и работниците, подобрените можности за малите и средните претпријатија и приспособувањето кон технолошкиот развој се чини дека се областите каде што Европската комисија ќе ги насочи своите напори за зајакнување на единствениот пазар.

1.5. Главни фази во основањето на единствениот пазар

2014

денес

Иницијативи за понатамошно искористување на потенцијалот на единствениот пазар и креирање нови можности:

- Олеснето купување и продавање стоки и услуги помеѓу земјите-членки;
- Зајакнати контроли од страна на националните власти за спречување продажба на небезбедни производи за европските потрошувачи;
- Подобрување на правата на интелектуална сопственост и охрабрување на малите и средните претпријатија да инвестираат во иновации;
- Подобрување на влијанието од два трилиони евра јавни инвестиции во стоки и услуги преку ефикасна и професионална јавна набавка;
- Подобрување на дигиталниот единствен пазар, каде што 360 милиони луѓе се онлајн секој ден за потребите на нивната работа, учење или купување со бесплатен роаминг, бесплатни вај-фај зони и нови регулативи за заштита на личните податоци;
- Креирање унија на пазари на капитал за олеснување на пристапот до финансии за компаниите и позиционирање на Европа како место за инвестирање;
- Охрабрување работниците да се вработуваат во други земји на ЕУ со цел да се пополнат слободните работни места и да се задоволат потребите за посебни вештини;
- Промовирање на социјална рамноправност и еднаквост;
- Подобрување на административната соработка помеѓу националните даночни органи;
- Воведување на заедничка даночна шема.

2. Главни достигнувања и придобивки

Единствениот пазар е срцевината на европската економска и интеграциска архитектура што го гарантира слободното движење на луѓе, добра, услуги и капитал во Европската економска област од 1993 година. Единствениот пазар ја прави Европската унија една територија без внатрешни граници и регулаторни пречки. Функционалниот единствен пазар ја стимулира конкуренцијата и трговијата, ја подобрува ефикасноста и квалитетот и ги намалува цените. Европскиот единствен пазар е едно од најголемите достигнувања на Европската унија што поттикнува економскиот пораст и го олеснува секојдневието на европските компании и потрошувачи.

 14 трилиони евра БДП/ годишно – најголема економија во светот	 500 милиони жители	 24 милиони компаниии
 Трговија со стоки • 75% од трговијата во ЕУ • 25% од БДП на ЕУ • 15% од светската трговија на стоки е од ЕУ	 Услуги • Две третини од економија на ЕУ • Сочинуваат околу 90% од новоформираните работни места	 Економските придобивки од единствениот пазар изнесуваат 8,5% од БДП на ЕУ

Европската интеграција има економски и политички мотиви. Од економска гледна точка, креирањето на прекуграничен пазар треба да промовира интраевропска трговија, да ја зајакне конкуренцијата, да ја направи Европа попријателна за странски инвестиции и да создаде нови работни места. Просперитетот на Европската унија денес, меѓу другото, е резултат на економската интеграција што следувае по спроведувањето на Европскиот единствен пазар. Во суштината, добро функционален (внатрешен) пазар ја зголемува економската ефикасност и го поттикнува порастот, на пример, со намалување на трансакциските трошоци.

Постои општа согласност дека економската интеграција на земјите-членки може да се продлабочи дополнително, што ќе им овозможи на пазарните механизми да го отворат целиот потенцијал во една економска област. Единствениот пазар обезбедува важни економски можности за малите и средните претпријатија преку економија од обем, посилна конкуренција, пониски трошоци за трансакции и подобра распределба на ресурсите, бидејќи компаниите можат да работат во поголеми размери и да се натпреваруваат на големиот европски пазар каде што различните национални норми и стандарди за квалитет се заменети со заеднички европски правила.

Од моментот на формирање на единствениот пазар, постојано се преземаат интензивни напори да им се овозможи на луѓето и на деловните субјекти слободно да се движат и да работат во рамките на Европската унија, а нивните права постојано се подобруваат преку низа законодавни мерки. За период од 25 години од формирањето на единствениот пазар во 1993 година, бројот на граѓани се зголемил од 345 милиони на околу 510 милиони, а бројот на земји-членки на ЕУ се удвоил од 12 држави за членки на 28 (не земајќи го предвид напуштањето на Велика Британија во 2020 година).

Единствениот пазар останува важен двигател за економски пораст, прилив на капитал, инвестиции и трговија во рамките на Европската унија. Од 1992 до 2006 година, како резултат од воведувањето на единствениот пазар, БДП на ЕУ пораснал за 2,2% или 233 милијарди евра, односно за околу 500 евра по граѓанин, а во исто време биле креирани 2,75 милиони работни места, што претставува пораст од 1,4%. Бројот на компании од 1999 до 2014 година исто така бележи пораст, односно од 12 милиони компании на повеќе од 22 милиони. Процените се дека единствениот пазар придонел со дополнителни 9% во трговијата во ЕУ. Дополнителен стимул бил забележан во периодот помеѓу 1999 и 2004 година со проширување на пазарот и воведување на еврото, што придонело за олеснување на трансакциите во ЕУ.

2.1. Придобивки од единствениот пазар

Лансирањето на прекуграничен пазар довело до отстранување на бариерите што претходно ја ограничувала меѓународната размена на стоки, услуги и (човечки) капитал. Националните регулативи се заменуваат со усогласени правила за единствен пазар. Тоа резултира со стимулирање на ефикасноста и јакнење на конкуренцијата. Сепак, економските придобивки не се рамномерно распоредени. Воведувањето на единствениот пазар отвора многу можности за социјални придобивки.

- **Директни намалувања на трошоците како резултат на укинувањето на граничните формалности и националните регулативи:** Усогласувањето на производството и стандардите за квалитет им овозможуваат на производителите полесно и поевтино да се пласираат во земјите-членки на Европската унија. Ова ја намалува цената на увозот за компаниите и за потрошувачите. Суштински напредок беше постигнат со воведување на принципот на меѓусебна соработка со Актот за единствен пазар, што осигурува дека производ што веќе е одобрен во една земја може да се продава и во друга земја-членка. Укинувањето на националните регулативи исто така позитивно влијае врз обемот на трговијата во ЕУ.
- **Економија од обем:** Пристапот до поголем пазар го зголемува потенцијалот за продажба на компаниите, особено во индустриите што се карактеризираат со зголемена економија од обем (т.е. профитабилноста се зголемува како резултат на зголемениот обем на производството, на пример поради високите фиксни трошоци) и тие на тој начин можат да произведуваат поекономично. Компаниите што работат интернационално можат да ги оптимизираат своите производствени процеси со воспоставување на меѓународни производствени мрежи. Исто така, тие можат да се стекнат со удел во странски компании, да се спојат во една компанија и да алоцираат дел од производството во друга земја. Ова не само што ја подобрува конкурентноста туку и го прави единствениот пазар привлечна дестинација за странски инвестиции од трети земји.
- **Силна конкуренција како резултат на пониските бариери за влез:** Слободниот влез на пазарот за странски фирми го

зголемува притисокот на конкуренцијата. Неефикасните компании се истиснати од конкуренцијата и ценовната предност делумно се пренесува на потрошувачот. Друг позитивен аспект за потрошувачите е зголемувањето на разновидноста на производите.

- **Поедноставување на прекуграничната мобилност и зголемување на потенцијалот на работната сила:** Слободата на движење им гарантира на сите ЕУ-граѓани можност да се сменат во друга земја на единствениот пазар. Тие не смеат да бидат подложени на дискриминација и треба да можат да учествуваат на пазарот на трудот под исти услови како домашните работници. Признавањето на стручните и академските квалификации го подобрува нивниот потенцијал за заработка во странство, а компаниите лесно можат да привлечат квалифициран персонал.
- **Пониски трошоци за финансиски трансакции:** Либерализацијата на приливот на капитал и поголемата финансиска интеграција овозможуваат прекуграничните финансиски трансакции да се одвиваат на лесен и евтин протокол. Покрај тоа, потрошувачите добиваат пристап до поголем спектар на финансиски производи и подобри можности за диверзификација на портфолиото.

2.1.1. Придобивки за компаниите и професионалците

- Единствениот пазар обезбедува важни економски можности за компаниите и професионалците како економија на обем, посилна конкуренција, пониски трансакциски трошоци и подобра распределба на ресурсите. Компаниите можат да работат во поголеми размери и да се натпреваруваат на огромен пазар, каде што различни национални технички и квалитативни стандарди се заменети со вообичаени европски правила и каде што се укинати сите царински формалности.
- Стандардизацијата е движечки фактор во непреченото функционирање на единствениот пазар што им овозможува на компаниите да ги продаваат своите производи и услуги во сите земји-членки на Европската унија. Стандардите што се наметнуваат на различни производи, материјали,

услуги и процеси всушност придонесуваат за намалување на трошоците, подобрување на безбедноста на производите и услугите, зајакнување на конкуренцијата и забрзување на пазарните иновации. Преку стандардизацијата значително се стимулира интра-извоз и интра-увоз во ЕУ. Од 1994 година до 2015 година интра-трговијата во ЕУ пораснала четирикратно, од 800 милијарди евра до 3.063 милијарди евра годишно.

- Постигнат е значаен напредок преку укинувањето на многу бариери за слободно нудење услуги во сите земји-членки на Европската унија. И покрај постојаниот пораст на трговијата со услуги од 1992 година, нејзината вредност останува значително пониска од вредноста на трговијата со стоки во ЕУ.
- Поддршка и стимулирање на истражувањето и иновациите од страна на компаниите преку воведување на европски патент-систем и суд за патенти што обезбедува висока заштита на интелектуалната сопственост. Во исто време, преку Европскиот фонд за стратешки инвестиции компаниите имаат полесен пристап до капитал потребен за истражување и иновации.
- Преку признавање на професионалните квалификации, европска професионална карта, признавање на дипломите и други мерки единствениот пазар создаде услови за олеснување на мобилноста на работните места и овозможување на професионалците и граѓаните да работат или да бидат вработени во земји-членки на Европската унија. Околу 17 милиони луѓе работат во земја-членка различна од матичната земја.
- Правилата за спроведување на јавните набавки се реформирани со цел малите и средните претпријатија да можат да конкурираат на тендери во сите земји-членки на Европската унија.
- Модернизирањето и приспособувањето на единствениот пазар претставува постојана цел на Европската комисија, која воведува иницијативи за стимулирање на дигиталните бизниси и стартапи, колаборативната економија и мрежните платформи, модернизирање на системот за авторски права за

негово полесно вклопување во дигиталната ера и олеснување на пристапот до дигитална содржина (Дигитален единствен пазар), обезбедување на понатамошни можности за финансирање на компаниите и поедноставување на легислативата.

- Единствениот пазар им овозможува на деловните субјекти да се поврзат и да се интегрираат едни со други на начин што ќе овозможи создавање нови производи што можат да бидат пласирани во сите земји-членки на Европската унија. Во исто време, европскиот пазар им овозможува на компаниите пристап до поразновидни, поквалитетни и поевтини ресурси, што го прави поконкурентни на глобално ниво.
- Единствениот пазар го подобрува инвестициското опкружување и ја зајакнува достапноста на пристапот до капитал, талентирана работна сила, инфраструктура и деловна поддршка.

2.1.2. Придобивки за граѓаните и потрошувачите

- Единствениот пазар создава еднакво важни придобивки и можности за граѓаните и потрошувачите на Европската унија без оглед дали станува збор за поголем избор, висококвалитетни стандарди за производи и услуги, пониски цени или мобилност за работа.
- Во областа на заштитата на потрошувачите, клучните активности се поврзани со зајакнување на правата на потрошувачите и механизмите за обесштетување, обезбедување на точни информации, обезбедување транспарентност на пазарот и гарантирање на безбедни и квалитетни производи и услуги. Правилата за општите права на потрошувачите (неправилни услови за договор, погрешно или агресивно рекламирање, барања за информации, право на повлекување во случај на купување преку интернет итн.) и правните дејства во случај на утврдување неправилности кај добрата и услугите се усогласени на начин за да се обезбеди високо ниво на заштита на потрошувачите. Исто така, преку различни директиви се заштитуваат специфичните права на потрошувачите, на пример кога потрошувачите

користат одмор (директива за пакети за патувања и директива за временски разговори), при патување (правилник за железнички, автобуски, воздушни и поморски права на патниците), при користење на финансиски услуги (потрошувачки кредит, хипотеки и др.), во областа на телекомуникациите (укинување такси за роаминг) и заштитата на јавното здравје (прекугранична подвижност на пациентот, информации за храна и др.).

- Во однос на продлабочување на дигиталниот единствен пазар, се работи на понатамошно усогласување на правните дејства на потрошувачите во дигиталната ера и на хармонизирање на преостанатите дигитални дупки во законодавството.
- Воспоставување механизми за обесштетување и заштита на интересите на потрошувачите во дигиталната ера поради сè поголемиот процент од набавки направени преку интернет. Овие механизми предвидуваат брзо решавање спорови во судска процедура (постапка за мали побарувања, заштита на интересите на потрошувачите) и вонсудска постапка (алтернативно решавање спорови, вклучително и онлајн преку интернет-платформа). Исто така, воведени се механизми согласно регулативата за соработка за заштита на потрошувачите со што се овозможува споредба на цени или оператори на социјални медиуми за проверување на усогласеноста со законодавство за заштита на потрошувачите.
- По големиот број идентификувани болести кај животните во деведесеттите години, Европската унија има воведено законодавство за обезбедување на рано задржување болести за спречување на неконтролирано ширење и осигурување на високо ниво на заштита на човековиот живот и здравјето на потрошувачите, истовремено обезбедувајќи благосостојба на животните.
- Единствениот пазар е средина што поттикнува мобилност на студентите. Програмата „Еразмус“, што стартуваше во 1987 година, промовира транснационална мобилност на учењето студенти и професори, прерасна во најуспешната шема на мобилност на студенти во светот.

2.2. Придобивки од единствениот пазар – што значи тоа за вас?

17 милиони граѓани живеат или работат во друга ЕУ-земја.	Можете да одберете топлински снабдувач по ваш избор.	Повеќе од девет милиони граѓани имале корист од програмата „Еразмус“.
Можете да откажете или да вратите онлајн-купување во период од 14 денови без да наведете причина.	Можете да продавате стоки и услуги на потрошувачите од сите земји-членки, да отворите филијала во која било ЕУ-земја и да најдете меѓународни партнери.	ЕУ го поддржува вашиот бизнис: можете да аплицирате за финансии од многу програми за финансирање, да добиете техничка поддршка од Европското инвестициско советодавно тело и да добиете ментор преку програмата „Еразмус“ за млади претприемачи.
Европската картичка за здравствено осигурување овозможува пристап до неопходна медицинска помош за време на привремен престој во земја-членка на ЕУ.	Легислативата за производи во ЕУ наметнува стандарди за сигурност што се едни од најстрогите во светот.	Трошоците за националните телефонски повици се намалиле за две третини, промената на телефонски оператор е едноставна и можете да ги користите сите услуги (телефонски повици, СМС-пораки, интернет) за иста цена во сите земји на ЕУ.
Можете да барате компензација од авиопревозникот доколку вашиот лет задоцнил повеќе од три часа.	Електронско плаќање во евра.	Банкарските депозити над 100.000 евра се заштитени.
Повеќе од 840.000 компании добиле финансиска поддршка од Инвестицискиот план за Европа, т.н. Јункеров план.	Граѓаните имаат поголема контрола за начинот на кој се користат нивните лични податоци.	Поефикасно трошење на парите на даночните обврзници за јавни производи и услуги (два трилиони евра годишно) преку отворени и транспарентни набавки.

3. Ефекти од интеграцијата во единствениот пазар

Мирот и стабилноста се непроценливи социјални и политички придобивки од европската интеграција, додека развојот на единствениот пазар дава значителни економски придобивки за граѓаните на земјите-членки на Европската унија. Тоа им овозможува на компаниите да работат поефикасно, да ја подобрат својата конкурентност и да им понудат поквалитетни производи и услуги на потрошувачите за пониски цени. Сепак, овие придобивки се можни само доколку не постојат ограничувања на четирите основни слободи врз основа на кои се заснова единствениот пазар, т.е. слободното движење на стоки, услуги, капитал и луѓе.

Во изминатите години, голем број академски институции, тинк-танк организации и Европската комисија креираа студии со цел да го квантифицираат влијанието од единствениот пазар. Некои од анализите се екс-анте, односно даваат процена на веројатното влијание од интеграцијата на единствениот пазар, додека некои се екс-пост, односно даваат процена за влијанието за изминатиот период што го опфаќа анализата. Во принцип, една сеопфатна анализа треба да ги земе предвид следниве статички и динамички влијанија:

- Статички влијанија што произлегуваат од:
 - зголемување на големината на пазарот,
 - експлоатација на економии од обем,
 - зголемена конкуренција што ја зголемува продуктивноста и ги намалува цените.

- Динамички влијанија што произлегуваат од:
 - поширок избор на производи и услуги за потрошувачите,
 - пораст на инвестициите,
 - пораст на истражување и развој.

Една од најцитираните екс-анте студии е извештајот Сечини¹, кој користи податоци од 1985 година за 12 земји-членки за да ги предвиди придобивките од целосна интеграција на 12-те земји-членки. Имено, придобивките што ги споменува извештајот се резултат на отстранувањето на трговските бариери помеѓу земјите-членки, отстранувањето на бариерите за производство, економија од обем и ефекти од зголемена конкуренција. Исто така, Балдвин² во својата анализа од 1989 година смета дека БДП во ЕУ ќе порасне за дополнителни 0,2% во период од 15 години како резултат на ефектите од зголемените инвестиции што произлегуваат од подобра распределба на економските ресурси.

Првата екс-пост студија спроведена од Европската комисија³ во 1996 година дава процена дека единствениот пазар креирал пораст на БДП во ЕУ во 1994 година за 1,1%. Според оваа анализа, клучните фактори што придонесуваат за порастот на БДП се зголемување на конкуренцијата и ефикасноста и зголемување на вкупната продуктивност.

Посеопфатна анализа на влијанието на единствениот пазар е направена во 2007 година од страна на Европската комисија⁴. Оваа студија се фокусира на период од 15 години (од 1992 година до 2006 година). Според студијата, единствениот пазар, како и проширувањето на ЕУ, се проценува дека го подигнало нивото на БДП на ЕУ-25 во 2006 година за 2,2%. Понатаму, во студија⁵ изработена во 2010 година, Европската комисија проценува дека нивото на БДП во ЕУ пораснало од 4,8% на 5,7%, како резултат на влијанието на единствениот пазар.

Сепак, иако веќе се постигнати значителни придобивки, голем број студии посочуваат дека се можни уште поголеми придобивки

¹ Cecchini, P., Catinat, M., and Jacquemin, A. (1988), *The Benefits of a Single Market*, Wildwood House.

² Baldwin, R. (1989), *On the Growth Effects of 1992*, NBER Working Paper No. 3119.

³ European Commission (1996), *Economic evaluation of the Internal Market*, European Economy, Reports and Studies

⁴ Izkovitz, F., Dierx, A., Kovacs, V., And Sousa N. (2007), *Steps towards a deeper economic integration: the Internal Market in the 21st century. A contribution to the Single Market Review*, European Commission, European Economy, Economic Papers No. 271, January.

⁵ European Commission (2010), *Quantifying the potential macroeconomic impact of the Single Market*, Note for the LIME working group, November.

за граѓаните и деловните субјекти доколку интеграцијата на единствениот пазар се забрза и се елиминираат преостанатите бариери за прекугранична трговија и мобилност на луѓето.

Студија⁶ изработена од страна „Лондон Економик Европа“ во декември 2017 година дава ажурирани квантитативни процени за влијанието што единствениот пазар го има за секоја земја-членка, како и идните ефекти од понатамошната интеграција. Емпириската анализа за утврдување на придобивките од единствениот пазар користи пет економски индикатори: домашен бруто-производ (БДП), потрошувачка на домаќинствата, инвестиции, вработеност и продуктивност.

Мерење на интеграцијата во единствениот пазар

„Лондон Економик Европа“ во својата студија го мери степенот на интеграција на земјите-членки во единствениот пазар преку кумулативен индикатор за интеграција што комбинира различни аспекти поврзани со основните слободи на единствениот пазар, усвојување на законодавството на ЕУ и степенот на економските перформанси на земјата. Во просек, од 1995 до 2011 година, интеграцијата во земјите-членки се одвива со забрзан пораст. Од 2011 до 2013 година овој тренд стагнира, за да продолжи повторно со пораст во годините што следуваат.

Мерење на влијанието од интеграцијата во единствениот пазар

Влијанието врз земјите-членки од интеграцијата на единствениот пазар „Лондон Економик Европа“ го мери преку пет економски индикатори: домашен бруто-производ (БДП), потрошувачка на домаќинствата, инвестиции, вработеност и продуктивност. Во просек, студијата покажува дека интеграцијата на единствениот пазар има директно позитивно влијание врз порастот на домашниот бруто-производ, потрошувачката, вработеноста и вкупната продуктивност. Директно влијание на нивото на инвестициите сепак не е забележано, забрзаната интеграција во единствениот пазар има индиректно влијание како резултат на порастот на домашниот бруто-производ, што, пак, стимулира инвестиции.

⁶ London Economics Europe (2017), The EU Single Market: Impact on Member States – December 2017.

Придобивки од понатамошна интеграција

Доколку сите земји-членки би постигнале: а) највисоко ниво на интеграција за секој од економските индикатори, и б) би регистрирале трговска размена на услуги во висина од 50% во рамките на ЕУ, во тој случај придобивките би биле на значително високо ниво. Тие би изнесувале приближно третина од придобивките од единствениот пазар што се креирани досега.

БДП во ЕУ
би можел
да расте
за 0,6%

ЕУ БДП по жител
би можел да биде
континуирано по-
висок за 370 евра

Потрошувачката
на домаќинства-
та во ЕУ би може-
ла да се покачи

1,3 милиони работ-
ни места би може-
ле да се генерираат
на годишно ниво

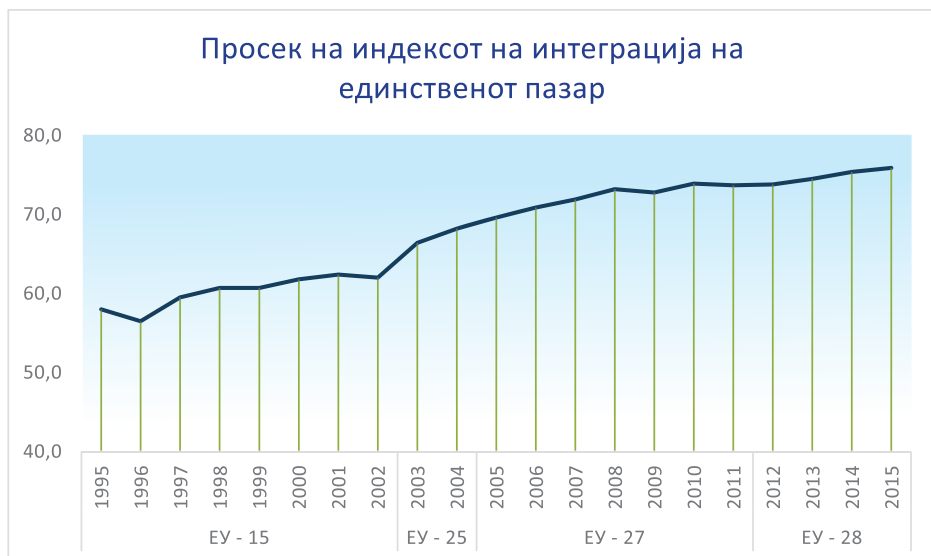
3.1. Индекс за интеграција на единствениот пазар

Со цел да се измери интеграцијата на земјите-членки на единствениот пазар, во студијата на „Лондон Економик Европа“ се користи збирен индекс што комбинира информации од различни аспекти од четирите слободи, усвојувањето на законодавството на ЕУ и степенот до кој економските перформанси на земјите-членки се слични со оние на економијата на ЕУ во целост. Поради недостаток на податоци за индикаторот слободно движење на луѓе, индексот не обезбедува информации од оваа област. Збирниот индекс се состои од 17 поединечни индикатори, а тежината за секој индикатор поединечно е добиена преку анализа на главната компонента.

Индикатори за интеграција на единствениот пазар што се составен дел на збирниот индикатор за интеграција	Тежина на 17-те индикатори во збирниот индикатор за интеграција на единствениот пазар
Процентуално учество на извозот на стоки во БДП	8%
Процентуално учество на увозот на стоки во БДП	7%
Процентуално учество на извозот на услуги во БДП	8%
Процентуално учество на увозот на услуги во БДП	8%
Процент од БДП од прилив на странски директни инвестиции од ЕУ	8%
Процент од БДП од вкупната вредност на СДИ од ЕУ * (вредноста на СДИ што од ЕУ влегле во националната економија во одреден временски период)	9%
Процент од БДП од одлив на СДИ кон ЕУ	8%
Процент од БДП од вкупната вредност на СДИ кон ЕУ * (вредноста на СДИ што излегле од националната економија кон ЕУ во одреден временски период)	7%
Процент на ЕУ-директиви што не се применети, се применуваат делумно или неправилно се применети во националното законодавство (т.н. дефицит на транспозиција)	7%
Разлика помеѓу номиналните единични трошоци за работна сила на земјата-членка и основниот просек на ЕУ	7%

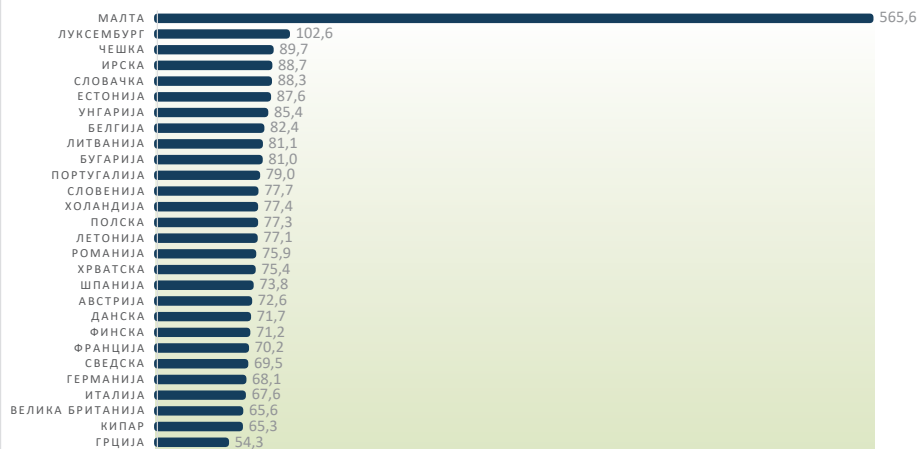
Разлика помеѓу БДП по глава жител на земјата-членка и основниот просек на ЕУ	6%
Разлика помеѓу каматните стапки на долгорочните обврзници на земјата-членка и основниот просек на ЕУ	6%
Разлика помеѓу стапките на ДДВ на земјата-членка и основниот просек на ЕУ	8%
Разлика помеѓу куповната моќ во земјата-членка и основниот просек на ЕУ	3%

Во анализа за постоењето на 20 години на единствениот пазар, од 1995 до 2015 година, индексот во просек бележи пораст од 30%.

Највисок индекс во 2015 година имаат Малта и Луксембург, особено заради високите вредности на индикаторот движење на капиталот. Индексот покажува одреди варијации помеѓу земјите-членки. Јасно видно е дека земјите бележат поголема интеграција во периодот по нивното зачленување во ЕУ и стануваат дел од единствениот пазар.

Индекс на интеграција во 2015

3.2. Влијание на единствениот пазар врз земјите-членки

При утврдување на влијанието на единствениот пазар важно е да се истакне дека единствениот пазар има различно влијание врз секоја земја. Постојат низа фактори што се клучни за степенот на влијанието што интеграцијата на единствениот пазар го има врз секоја земја:

- **Интензитет на трговијата во ЕУ:** Колку е поголем обемот на надворешната трговија со другите земји-членки на ЕУ, толку е поголема придобивката благодарение на пониските трошоци и трговските бариери. Извозот во ЕУ сочинува над половина од вкупниот извоз во речиси секоја земја, а во некои земји уделот надминува дури и 70%.
- **Големина на земјата:** Интензитетот на надворешната економија (извозот и увозот како процент од БДП) има тенденција да биде поголем за малите земји, поради што тие имаат поголема корист од либерализација на трговијата. Покрај тоа, за нив дополнителниот пазар е особено голем во однос на домашниот пазар. Од друга страна, компаниите што работат на поголем национален пазар би можеле подобро да ги искористат економиите од обем и да станат поконкурентни од фирмите во малите земји и, првично, подобро да се позиционираат и да извлечат поголеми придобивки од единствениот пазар.
- **Индустриска конкурентност:** Колку поконкурентни се компаниите, толку подобро можат да се држат против нивните европски конкуренти. Конкурентноста има и компонента на цена (на пример, единични трошоци за работна сила) и друга неценовна компонента (на пример, иновативна моќ, технолошка предност).
- **Економска структура:** Земјите што се специјализирани во одредени индустрии можат да добијат поголема корист од единствениот пазар со оглед на тоа што големината на економијата ја подобрува ефикасноста на индустријата. Големината на компанијата е исто така важен фактор, бидејќи поголемите компании

во просек се повеќе ориентирани кон извоз и со тоа се стекнуваат со поголеми придобивки од либерализацијата на трговијата. Исто така, тие се подобро позиционирани да воспостават меѓународни производствени мрежи низ ЕУ.

- **Степен на либерализација:** Земјите во развој со протекционистички мерки имаат поголеми придобивки отколку оние земји што веќе имаат релативно висок степен на либерализација.

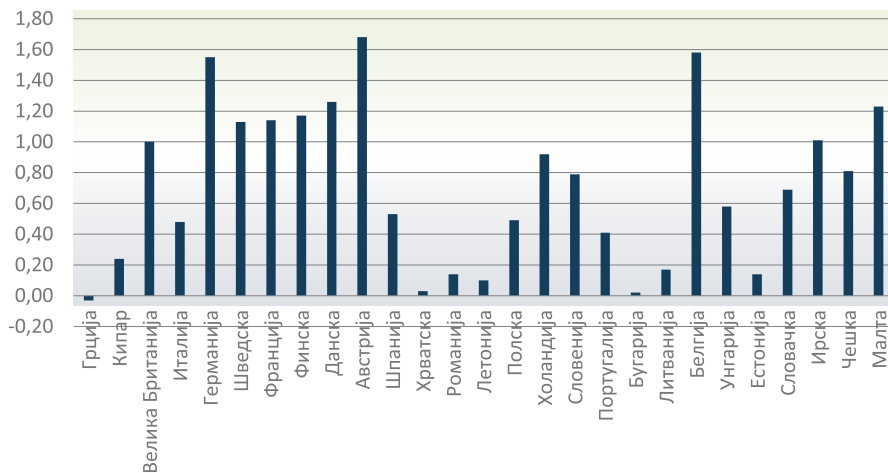
Табелата број 3 ја покажува важноста на предвиденото влијание на индексот за интеграција на единствениот пазар. Резултатите од спроведената процена покажуваат дека интеграцијата во единствениот пазар има позитивно и значајно статистичко влијание врз порастот на БДП по жител, вработувањето и вкупната продуктивност. Влијанието врз потрошувачката е исто така позитивно, иако статистички помалку стабилно одразувајќи ги варијациите помеѓу земјите-членки. Влијанието врз инвестициите исто така е позитивно, меѓутоа не е статистички значајно.

Статистичко значење на проценетото влијание на индикаторите на индексот на интеграција на единствениот пазар 1995-2015	
Пораст на БДП по глава жител (%)	+***
Пораст на потрошувачката на домаќинствата по жител (%)	+~
Пораст на стапката на вработеност (%)	+***
Пораст на вкупната продуктивност (%)	+*
Пораст на стапката на инвестиции (%)	+

Забелешка: + или – претставува позитивно или негативно. Свездите претставуваат степен на значајност. *** = значајно на 99%, ** = значајно 95%, * = значајно 90%. Малта и Луксембург не се вклучени во анализата заради големата слобода на движење на капиталот, додека Хрватска е исклучена поради фактот што станува земја-членка во 2013 година.

Резултатите од анализата покажуваат дека, во просек, помеѓу земјите-членки, БДП по жител покажува пораст од 0,8%, потрошувачката по жител е повисока за 0,3%, а вработеноста е повисока за 0,5%. Економското влијание е прикажано на графикон 3.

Влијание од интеграцијата на единствениот пазар врз БДП
по глава жител во 2015

Влијанието е најголемо кај земјите што се дел од ЕУ во 1992 година, кога е усвоен Актот за единствен пазар. Причината е поради фактот што многу нови земји-членки беа веќе интегрирани на единствениот пазар во моментот кога се приклучуваат кон ЕУ и затоа потребата од интеграцијата на единствениот пазар е релативно помала. Грција е единствената земја-членка што има најниска стапка поради слабата интеграција забележана во 2008 и 2009 година поради економско-финансиската криза.

3.3. Преглед на влијанието на единствениот пазар врз земјите-членки

Во продолжение е даден преглед од неколку примери од земји-членки и влијанието што интеграцијата на единствениот пазар го имала врз националната економија врз база на студијата изработена од страна на „Лондон Економик Европа“. Исто така, дадено е предвидување како понатамошната интеграција ќе влијае врз креирање на дополнителни придобивки.

Бугарија

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 2,3 %	 0,5 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 150	 € 30
 Вработување (работни места)	 67.000	 14.000
 Инвестиции (милиони евра)	 200 мил.	 40 мил.

Хрватска

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 1,2 %	 0,6 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 190	 € 90
 Вработување (работни места)	 19.000	 9.000
 Инвестиции (милиони евра)	 100 мил.	 50 мил.

Кипар

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 1,6 %	 0,7 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 660	 € 280
 Вработување (работни места)	 5.000	 2.000
 Инвестиции (милиони евра)	 40 мил.	 20 мил.

Чешка

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 2,6 %	 0,4 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 440	 € 60
 Вработување (работни места)	 129.000	 18.000
 Инвестиции (милиони евра)	 1.150 мил.	 160 мил.

Грција

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 0,9 %	 0,8 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 280	 € 240
 Вработување (работни места)	 33.000	 29.000
 Инвестиции (милиони евра)	 200 мил.	 170 мил.

Унгарија

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 2,4 %	 0,4 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 300	 € 50
 Вработување (работни места)	 99.000	 18.000
 Инвестиции (милиони евра)	 550 мил.	 100 мил.

Романија

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 1,7 %	 0,5 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 210	 € 60
 Вработување (работни места)	 142.000	 43.000
 Инвестиции (милиони евра)	 700 мил.	 200 мил.

Словачка

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 2,7 %	 0,4 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 590	 € 90
 Вработување (работни места)	 64.000	 9.000
 Инвестиции (милиони евра)	 500 мил.	 70 мил.

Словенија

	Влијание (секоја година)	Понатамошни придобивки (секоја година)
 БДП (по жител)	 1,9 %	 0,5 %
 Потрошувачка (€ по жител)	 € 430	 € 110
 Вработување (работни места)	 17.000	 5.000
 Инвестиции (милиони евра)	 150 мил.	 40 мил.

4. Стратегија на ЕУ за единствен пазар

Стратегијата на ЕУ за единствен пазар е планот според кој Европската комисија воведува мерки за целосно искористување на потенцијалот на единствениот пазар. Единствениот пазар е суштината на европскиот проект што овозможува многу можности, подобри услови и зголемен избор на европските граѓани и компании. Но, понекогаш овие придобивки не се реализираат затоа што правилата за единствен пазар не се спроведуваат докрај. Покрај тоа, Европската унија и единствениот пазар мораат да се приспособат на социоекономските промени со кои се соочуваат. Финансиската криза ја стави на тест европската економија и создаде многу непланирани трошоци и негативни ефекти. Невработеноста во Европа се зголеми, особено помеѓу младите лица, а намалувањето на економскиот пораст, продуктивноста и конкурентноста на европската економија предизвика зголемена недоверба во политиките на ЕУ. Компаниите честопати се чувствуваат задушени од застарени и претерано оптоварувачки регулативи за кои не можат да ги најдат информациите што им се потребни.

Иновациите на глобално ниво креираат нови можности. Дигиталните технологии ги трансформираат индустриските сектори што доведува до поефикасно производство и иновативни бизнис-модел. Поради постојаното менување на економските услови единствениот пазар мора да се приспособи на нови идеи и бизнис-модел. Токму поради ова, Европската комисија предвидува сет мерки за зајакнување на единствениот пазар.

4.1. Рамномерен развој и колаборативна економија

Предизвик: Колаборативната економија може да креира зголемен избор и пониски трошоци за потрошувачите, истовремено овозможувајќи им на бизнисите и на стартап-компаниите да бидат креативни и да применуваат иновации во работењето. Но, појавата на нови бизнис-модели го покренува прашањето за тоа како се применуваат постојните регулативи. Националните и локалните органи на ова реагираат на свој начин кога се работи за регулативите, некои ги охрабруваат, а други ги ограничуваат. Ова резултира со правна неизвесност за сите.

Пристап: Во јуни 2016 година Европската комисија ја претстави Европската агенда за колаборативна економија. Преку оваа агенда Комисијата обезбедува насоки за применливите правила на ЕУ и препораки за политики со цел да им помогне на граѓаните и на компаниите целосно да ги искористат можностите и придобивките од новите бизнис-модели. Насоките ги појаснуваат важните даночни правила, барања за пристап на пазарот, правила за одговорност на платформи, заштита на потрошувачите и работните односи.

Комисијата се обврзува дека ќе продолжи да ја следи регулаторната рамка и да ја ускладува со економскиот и деловниот развој. Исто така, ќе презема мерки за постојано применување на законодавството на ЕУ низ единствениот пазар и ќе продолжи да бара начини за поттикнување на балансиран развој на колаборативна економија, заедно со постојните начини на деловно работење.

4.2. Пораст и развој на стартап и малите и средните компании

Предизвик: Стартап и малите и средните компании што сакаат да успеат и да растат во ЕУ се соочуваат со низа предизвици. Пристапот до финансии претставува критичен проблем и многу претприемачи ја напуштаат Европа затоа што не можат да го обезбедат потребниот капитал, а многу мали и средни компании немаат пристап до широк спектар на финансиски услуги. Исто така, многу мали и средни компании ги посочуваат како проблем комплексноста на регулативата за даноци, аспектите на законодавството за трговски друштва и, генерално, начинот на кој тие треба да се приспособат на регулативата на различни пазари.

Пристап: Како дополнување на финансиските инструменти, Европската комисија ќе го подобри пристапот до финансиите преку Инвестицискиот план и Унијата на капитални пазари. Исто така, ќе се пристапи кон дефинирање предлог за креирање на европски фонд на ризичен капитал што ќе биде поддржан од европскиот буџет, а ќе биде отворен за приватни инвеститори. Понатаму, мерки што се планира да се применат се симплифицирање на даночната регулатива, намалување на трошоците за регистрирање на компанија и овозможување на втора шанса за претприемачите кои ќе прогласат банкрот. Информациите за регулативите ќе бидат достапни онлајн преку платформата Single Digital Gateway.

4.3. Можности за компаниите и работната сила и надминување на границите

Предизвик: Иако услугите сочинуваат две третини од економијата на Европската унија, прекуграничното обезбедување услуги е недоволно развиено. Отстранувањето на неоправданите ограничувања за прекугранично обезбедување услуги би создало дополнителни можности за нови компании да влезат на пазарот, да се подобри конкурентноста и да се намалат трошоците за потрошувачите. Директивата за услуги обезбедува само дел од својот потенцијал. На пример, компании од областа на градежништвото, инженерингот или сметководството се соочуваат со дополнителни регулативи кога сакаат да обезбедат услуги за клиенти во други земји-членки. Исто така, повеќе од 5.000 професии ширум Европа бараат специфични квалификации и во многу случаи националните правила ги ограничуваат работниците и компаниите да обезбедат услуги во други земји-членки. Ова, пак, го ограничува изборот на потрошувачите и ги држи цените на високо ниво.

Пристап: Европската комисија презема активности за координирање на процесот на заемно оценување на регулираните професии преку налагање на земјите-членки да го ревидираат националното законодавство и да преземат активности за подобрување. Исто така, Европската комисија нуди рамка што земјите-членки треба да ги користат при акредитација на професиите. Од 2016 година Европската комисија воведува дигитална европска професионална карта за валидација на професиите. Оваа процедура им овозможува на медицински сестри, фармацевти, агенти за недвижности, туристички водичи и многу други професии да работат во земји каде што се потребни нивните квалификации. Од друга страна, за услужните компании Европската комисија предлага пасош за услуги со кој ќе можат да нудат услуги низ земјите-членки.

4.4. Адресирање на рестрикциите во секторот на малопродажба

Предизвик: Слабата интеграција на малопродажниот сектор во единствениот пазар создава значителни трошоци и голем неискористен економски потенцијал. Постои значителен простор за подобрување на функционирањето на малопродажбата, земајќи ги предвид следниве индикатори: високите цени претставуваат голем трошок за потрошувачите и компаниите; незадоволително ново на воведување иновации; ниско ниво на продуктивност на работната сила; нефер конкуренција и др.

Пристап: Европската комисија предлага најдобри практики засновани на решенија што функционираат во различни ЕУ-земји и кои им овозможуваат на државните органи да идентификуваат неефикасности во малопродажбата и модернизирање на законската рамка. Ова ќе придонесе кон намалување на бариерите и ќе им го олесни патот на стопанствениците да отворат малопродажни капацитети низ ЕУ.

4.5. Спречување дискриминација кон потрошувачи од врз основа на националност или место на живеење

Предизвик: Потрошувачите честопати се жалат на неоправдани разлики во третманот врз основа на национална припадност или местото на живеење и покрај фактот што тоа не е дозволено според законодавството на ЕУ.

Пристап: Европската комисија презема мерки за заштита на потрошувачите кои купуваат производи или услуги во друга земја-членка да не се соочуваат со различни цени, услови за продажба или начини на испорака. Ова се однесува на традиционално купување или преку интернет. Овој пристап е во согласност со иницијативата за геоблокирање во рамките на стратегијата за дигитален единствен пазар и е дел од пристапот за понатамошно зајакнување на правичноста во единствениот пазар.

4.6. Модернизација на системот на стандардизација

Предизвик: Стандардите се доброволни технички спецификации што се применуваат на разни производи, материјали, услуги и процеси. Тие придонесуваат за зголемена безбедност, иновации и интероперабилност и се од суштинско значење за градење на единствениот пазар. Сепак, процесот на стандардизација се соочува со предизвици што се резултат на глобализацијата, сè поголемата улога на информатичката и комуникациската технологија (ИКТ), зголемената важност на услугите и комбинирањето производи и услуги во единична понуда.

Пристап: Преку Заедничка иницијатива за стандардизација, Европската комисија ќе ја модернизира постојната рамка за стандардизација во соработка со индустријата, европските организации за стандардизација, малите и средните компании и сите засегнати страни. Врз основа на успешното искуство на воспоставување стандарди за производите, специфичните цели на Заедничката иницијатива за стандардизација ќе бидат Европа да продолжи да се развива како меѓународен центар за стандардизација, да овозможи реализација на потенцијалот на стандардизација на услугите и да ги усогласи резултатите од европскиот систем за стандардизација со приоритетите на политиката на ЕУ.

4.7. Креирање на поефикасен и транспарентен систем за јавни набавки

Предизвик: Јавните набавки се клучни за економијата на ЕУ и претставуваат речиси петтина од ЕУ БДП на годишно ниво. Правилата на ЕУ имаат цел да обезбедат ефикасна употреба на парите на даночните обврзници, да ја намалат корупцијата и да ја модернизираат јавната администрација. Транспарентни и конкурентни јавни набавки преку единствениот пазар создаваат деловни можности и придонесуваат за поефикасна јавна администрација, економски пораст и создавање на работни места. Законодавството на ЕУ утврдува минимум усогласени правила за јавни набавки што треба да бидат транспонирани во националните законодавства.

Пристап: Европската комисија ќе им асистира на земјите-членки во одредени аспекти на јавните набавки кога се работи за големи инфраструктурни проекти. Исто така, се предвидува и формирање регистри за договори што ќе го опфатат целосниот животен циклус на договорите. Целта е да се подобри транспарентноста и квалитетот на националните системи за јавни набавки и креирање анализи на податоци и алатки за идентификување аномалии.

4.8. Консолидирање на европската рамка за заштита на интелектуалната сопственост

Предизвик: Заштитата на интелектуалната сопственост е особено важна за промовирање на иновациите и креативноста, што, пак, генерира работни места и ја подобрува конкурентноста. Европската унија има потреба од атрактивен, достапен и ефикасен систем на заштита на правата на интелектуална сопственост со цел да се натпреварува на глобално ниво. Ова е особено важно за малите и средните претпријатија што немаат исто ниво на ресурси да управуваат со своето портфолио како поголемите компании. И покрај неодамнешниот напредок постигнат со усвојувањето на унитарниот патентен систем и реформата на трговската марка, заштитата на правата на интелектуалната сопственост во Европската унија останува фрагментирана.

Пристап: Комплетирање на реализацијата на унитарниот патентен систем и воспоставување координација со националните системи за заштита на интелектуалната сопственост. Исто така, Европската комисија ќе ги ревидира правилата за интелектуална сопственост во согласност со пристапот „следење на парите“, односно ќе ги лиши прекршителите на правата од идни финансиски приливи и нема да постапува судски.

4.9. Креирање култура на усогласеност и паметно спроведување за реализирање на вистински единствен пазар

Предизвик: И покрај севкупниот успех на единствениот пазар, значителни пречки сè уште постојат за граѓаните и за деловните субјекти. Граѓаните заинтересирани да се преселат во друга земја и деловните субјекти што сакаат да продаваат производи или да обезбедуваат услуги прекугранично сè уште наидуваат на проблеми. Лицата и компаниите кои сакаат да живеат, работат или да водат бизнис во друга земја на ЕУ се соочуваат со недоволно онлајн-информации за барањата што треба да ги исполнат. Дури и кога националните сервиси и ЕУ-сервисите нудат вакви информации тие се фрагментирани, нецелосни и со различен квалитет. Процедурите што се достапни преку интернет во некои земји од ЕУ не се достапни за корисниците од друга земја-членка. Како резултат, корисниците не можат да ги остварат своите права на ист начин како локалното население.

Друга причина зошто многу од можностите на единствениот пазар не се реалност е тоа што законодавството на ЕУ не е целосно имплементирано и спроведено. Непридржувањето кон правилата и процедурите го ослабнува потенцијалот на единствениот пазар и ја намалува довербата на граѓаните во неговиот потенцијал. Спроведувањето на единствениот пазар ги вклучува и националните власти, кои треба да обезбедат сигурност дека производите и услугите ги исполнуваат правилата. Сè уште се продаваат премногу небезбедни и неусогласени производи на пазарот на ЕУ, што ги става во неповолна положба компаниите и ги загрозува потрошувачите. Понатаму, во неколку области не се применува принципот на заемно признавање што гарантира дека стоките што легално се продаваат во една земја на ЕУ уживаат право на слободно движење и можат да се продаваат во друга земја на ЕУ. Ова ги спречува компаниите, особено малите и средните претпријатија, да ги продаваат своите производи во друга земја-членка.

Пристап: Европската комисија усвои пакет мерки со кои ќе се придонесе кон почитување на меѓусебно договорените правила и ќе се олеснат процедурите за лицата и компаниите кои сакаат да работат, живеат или да стопанисуваат во друга земја-членка. Мерките вклучуваат:

- Воспоставање онлајн-систем за информации наречен Digital Single Gateway, каде што секое заинтересирано лице кое сака да живее или да работи во друга земја ќе може да најде соодветни информации за правилата, процедурите и сервисите за помош. Платформата преку фидбек од страна на корисниците ќе може да се подобрува постојано.
- Предлог за информациска алатка за единствен пазар (Single Market Information Tool – SMIT). Оваа алатка ќе ѝ овозможи на Европската комисија да добие јасни, навремени и доверливи информации за тешкотии при примената на законодавството на ЕУ за единствениот пазар.
- Акциски план за понатамошно подобрување на мрежата за решавање проблеми на граѓани и компании – SOLVIT што им овозможува на граѓаните и компаниите да пријават тешкотии во случаи кога стопанисуваат, се селат или сакаат да работат во друга земја.

5. Единствениот пазар по 2020 година

И покрај тоа што единствениот пазар од своето лансирање беше проследен со усвојување и имплементација на повеќе од 3.500 мерки, овој проект сè уште не е докрај комплетиран и е во процес на постојано развивање и менување. Многу бариери како празнини во законодавството, административни оптоварувања и неефикасно спроведување на законите и правилата продолжуваат да стојат на патот на целосно искористување на потенцијалот на единствениот пазар каде што нема да постои разлика во работењето на национално ниво и на ниво на ЕУ. Денес, постигнувањето подлабока интеграција бара поголема политичка храброст и поголеми напори за затворање на јазот помеѓу реториката и имплементацијата отколку пред 27 години. Единствениот пазар е изграден врз принцип на доверба дека секој игра според договорените правила. Земјите-членки мораат да бидат будни во спроведувањето и примена на правилата на ЕУ и да се воздржат од поставување нови бариери.

Со цел единствениот пазар да остане извор на економски пораст и можности тој мора да продолжи да се приспособува на новите случувања и предизвици. Постои значителен потенцијал за понатамошна економска интеграција во областа на услугите, производите, оданочувањето и мрежната индустрија. Исто така, потребна е амбиција за справување со новите предизвици и избегнување бариери во идните стратешки сектори како што се дигиталниот сектор, вештачката интелигенција или циркуларна економија.

Предизвици на патот на интеграцијата на единствениот пазар

Придобивките што би требало да се постигнат се значителни, односно околу 615 милијарди евра или 4,4% од БДП на ЕУ би можеле да се генерираат при целосна интеграција на единствениот пазар преку слободното движење на добра, услуги и јавни набавки. Токму поради овие фактори, Европскиот парламент и Советот на Европската унија повикуваат на понатамошна интеграција и подобрување на ефикасноста и управувањето на единствениот пазар. За да се постигнат овие цели во време на буџетски ограничувања, Европската комисија смета дека е потребно да се идентификуваат соодветни синергии и да се елиминира преклопувањето во политиките на ЕУ и да се ревидираат сложените постојни алатки и програми. Токму поради ова, Европската комисија предлага да се креира посебна

програма за единствениот пазар во следниот долгорочен рамковен ЕУ-буџет што би требало да ги поврзе многуте активности во една кохерентна рамка.

Новата програма има цел да го зајакне и да го рационализира управувањето со единствениот пазар на ЕУ, а во исто време да се подобри конкурентноста на бизнис-секторот. Предлог-програмата консолидира и насочува широк спектар активности што претходно беа финансирани одделно, а сега се обединуваат во една програма. Преку оваа програма намерата е да се генерираат придобивки во однос на флексибилноста, поедноставување синергии и елиминирање на преклопувањето.

Клучно е да се разбере зошто единствениот пазар е единствената алатка за искористување на бенефициите од глобализацијата и справувањето со примарните предизвици со кои се соочуваат луѓето во Европа, како климатските промени, миграцијата, глобалната трговија, напуштањето на Велика Британија од Европската унија и генерално нестабилната геополитичка состојба. Ниту една земја од ЕУ не е во состојба сама да се справи со овие предизвици. Слободата на движењето на луѓе, стока, услуги и капиталот во единствениот пазар генерираат огромна економска моќ како за земјите-членки, така и за луѓето. Економската моќ што е генерирана од поефикасна дистрибуција на ресурси и фер конкуренција ќе овозможи побрзо економско и социјално приближување што е многу потребно во ЕУ. Секојдневниот фокус за заштита и продлабочување на единствениот пазар во различни области мора да биде воспоставено како врвен приоритет со цел ЕУ да остане најдобро место за инвестиции што креира материјални придобивки за граѓаните и компаниите.

5.1. Контекст

Програмата за единствениот пазар е предложена во рамките на повеќегодишната финансиска рамка 2021-2027. Расходната страна за следниот повеќегодишен буџет на ЕУ предложен од Европската комисија изнесува 1.134.583 милиони евра во обврски и 1.104.805 милиони евра во плаќања, што е еквивалентно на 1,11% и 1,08% од националниот бруто-приход на ЕУ. Постојат одредени разлики помеѓу структурата на тековната и идната повеќегодишна финансиска рамка. Имено, бројот на поглавја е зголемен од 5 на 7, а некои програми се прераспределени помеѓу поглавјата. Исто така, бројката на програми е намалена од 58 на 37.

Анализата на новата финансиска рамка покажува дека поглавјата одбрани од страна на Европската комисија се насочуваат кон оддалечување од постојната номенклатура заснована на стратегијата Европа 2020 за „паметен и инклузивен пораст“ кон другите приоритети на ЕУ како дигитална економија, миграција, управување со границите и одбрана. Оваа промена во приоритетите е забележлива од направените избори за зголемување или намалување на финансирањето, односно најголеми зголемувања има во областите за истражување и развој, поддршка за инвестиции, миграција и управување со границите и безбедност и одбрана. Од друга страна, кохезиската политика и заедничката земјоделска политика бележат редуцирање на финансиските средства.

Програмата за единствен пазар е вклучена во поглавјето број 1 „Единствен пазар, иновации и дигитализација“ и зазема 15% од вкупната повеќегодишната финансиска рамка. Најголемите компоненти на поглавјето се „Хоризонт Европа“ (моментално „Хоризонт 2020“) со 86,6 милијарди евра (зголемување од 29%), Инструментот за поврзување на Европа – CEF со 21,7 милијарди евра, Европската стратегија за вселената со буџет од 14,2 милијарди евра и фондот „ИнвестЕУ“ со 13 милијарди евра.

5.2. Моментална состојба

Тековното финансирање на единствениот пазар доаѓа од повеќе програми и буџетски линии. Хармонизирана и усогласена финансиска рамка, каква што е предложената за следниот период, досега не била предложена и не постоела. Областите финансирани од постојните програми вклучуваат конкурентност на компаниите, решенија за интероперабилност, статистика на ниво на Европа, финансиско известување и ревизија, заштита на потрошувачите, клиенти и крајни корисници во финансиските услуги, креирање политики во финансиски сервиси и безбедност на синџирот на исхрана. Областите што се финансирани од неколку буџетски линии се наменети за: единствен пазар, неговото управување и стандардизација и конкурентноста на малите и средните претпријатија; имплементација и развој на единствениот пазар за финансиски услуги; трговско право; развој на единствениот пазар за стоки и услуги; царини и даночна политика. Овие активности и програми изнесуваат приближно шест милијарди евра во тековната рамка за финансирање.

Од друга страна, Европската комисија предлага следниве законски акти да бидат заменети: Програмата за потрошувачи 2014-2020, програмата КОСМЕ за конкурентност на мали и средни претпријатија, Програмата за статистички истражувања 2013-2017, Програмата за поддршка на специфични активности во областа на финансиското известување и ревизија 2014-2020, Програмата за управување со трошоците поврзани со синџирот на исхрана, здравјето на животинскиот и растителниот свет 2014-2020 и Програмата за поддршка на специфични активности за зајакнување на вклученоста на потрошувачите и крајните корисници во финансиските услуги во процесот на креирање на политиките во областа на финансиските услуги 2017-2020.

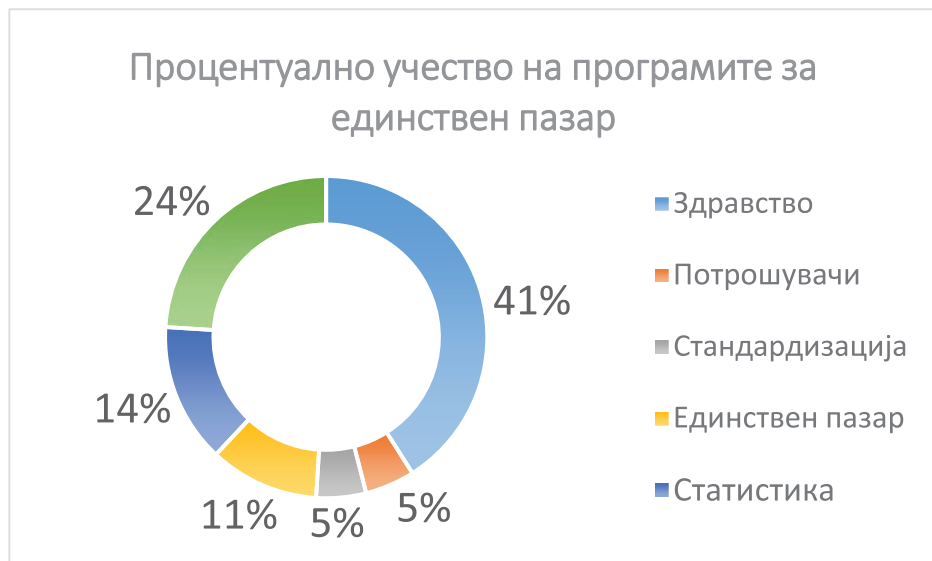
5.3. Промени со новиот предлог

Новиот предлог ќе содржи 17 програми и акции што треба да бидат финансирани од постојната повеќегодишна финансиска рамка, додека осум обврски преземени од страна на Европската комисија ќе треба да се финансираат од идната финансиска рамка. Исто така, Европската комисија предлага да се додадат и две комплетно нови обврски. Првата „Амбициозна конкурентска политика за посилна унија“ има цел да ја подобри конкурентската политика преку подобрени алатки, инфраструктура, експертиза, информации и прекузајакната соработка помеѓу јавната администрација и релевантните чинители. Втората ќе биде КОСМЕ+, програма за подобрување на резултатите од повеќе ЕУ-програми за поддршка на малите и средните претпријатија. Со овој предлог целта е да се консолидираат широк спектар на активности што претходно биле финансирани посебно во една програма во обид да се подобри ефикасноста со нивното управување. Сумата на предлогот изнесува близу четири милијарди евра, а главните приоритети се:

- Заштита на потрошувачите преку подобрување на нивното знаење за правилата и безбедноста на производите и подобрување на соработката помеѓу националните власти. Предложени алатки се „брз систем за алармирање“ за опасни производи, мрежа за заштита на потрошувачите што ќе се фокусира на нелегални активности, европски потрошувачки центри за решавања на проблемите на потрошувачите и електронска платформа за решавање спорови со цел да им овозможи на потрошувачите вонсудски да ги решаваат потенцијалните спорови.
- Јакнење на конкурентноста на бизнисите, со посебен фокус на малите и средните претпријатија, преку олеснета финансиска поддршка и пристап до пазари, редуцирање на бирократските пречки, поттикнување на преземање иновации и стимулирање на деловна средина соодветна за пораст. Предложени алатки се Европската мрежа за бизнис-можности (Enterprise Europe Network) што треба да им овозможи на компаниите да ги прошират своите активности во други земји и воведување на еквити-финансирање за малите и средните компании преку фондот „ИнвестЕУ“.

- Подобрување на здравствените мерки за човечкиот, животинскиот и растителниот свет преку преземање средства за борба против животинските зарази и употребата на пестициди со цел подобрување на безбедноста и одржливоста на производството на храна и благосостојбата на животните. Преостанатите предложени мерки се систем за рапидно алармирање за храна и добиточна храна (RASFF), отворање лаборатории и центри и финансирање на итни мерки.
- Зајакнување на ефикасноста на единствениот пазар преку подобрување на соработката помеѓу земјите-членки и Европската комисија, така што ЕУ-правилата ќе бидат правилно спроведувани и применувани. Ова делумно се очекува да се постигне преку промени во законите за трговски друштва и облигациски односи, спречување на перење пари, слободно движење на капиталот и јавни набавки. Предложени алатки се Single Digital Gateway, системот за информации за единствениот пазар и мрежата SOLVIT.
- Обезбедување на фер конкуренција во дигиталната економија преку подобрување на ИКТ-алатките и експертизата на Европската комисија со цел применување на правилата за конкуренција за ефикасно работење во онлајн-економијата и искористување на големи податоци (big data) и алгоритми. Во оваа насока, соработката помеѓу Европската комисија, земјите-членки и судовите се очекува да биде подобрена.
- Креирањенаквалитетнаевропскастатистикапрекуобезбедување на соодветно финансирање за националните статистички институти со цел да бидат во можност да ја следат економската, социјалната и територијалната состојба. Ова се очекува да се постигне преку подобрување на соработката помеѓу Евростат, Европскиот завод за статистика и националните институти за статистика преку искористување на софистицирани методи за анализа на податоци, паметни системи, дигитални технологии и воведување на ефикасни стандарди преку обезбедување средства за организации што работат на нивно развивање. Предложениот метод се состои во зајакнување на соработката помеѓу Европската комисија и европските организации за стандардизација со употреба на заеднички иницијативи и акциски планови.

Предлог-програмата од Европската комисија предвидува 1,68 милијарди евра за поддршка на здравјето на луѓето, животните и растенијата, како и за синџирот на исхрана. Дополнителни една милијарда евра се предвидени за подобрување на конкурентноста на компаниите, особено на малите и средните претпријатија, а со околу 500 милиони евра ќе се подобрува европската статистика за единствениот пазар. За заштита на потрошувачите се издвоени дополнителни 188 милиони евра. Начинот на кој Европската комисија очекува да направи синергија и да го рационализира управувањето на новата програма ќе биде преку обуки за јакнење на капацитетите, координирано прекугранично спроведување на законите, поефикасно собирање податоци и анализа, воспоставување мрежи за подигнување на свеста, искористување на новите технологии и др. Во исто време, Европската комисија очекува новата структура да ги подобри предвидливоста и флексибилноста на буџетот. Во принцип, флексибилноста е поголема помеѓу буџетските поглавја, отколку внатре во поглавјата, затоа што не е потребна ревизија на повеќегодишната финансиска рамка, туку само одобрување од страна на Европскиот совет и Европскиот парламент.

Како што веќе претходно беше истакнато, не постои програма за единствен пазар во моменталната финансиска рамка (2014-2020). Сепак, вкупните средства за елементите групирани во програмата ќе се зголемат за 9% во периодот 2020-2017 или вкупно 4,089 милијарди евра со дополнителни две милијарди евра преку фондот „ИнвестЕУ“. Сепак, овој предлог не ги исполнува препораките на Европскиот парламент за удвојување на програмата КОСМЕ за зајакнување на конкурентноста на малите и средните претпријатија. Предложеното зголемување за оваа намена изнесува само 17%.

5.4. Клучни пораки

- Потребно е понатамошно отворање и интеграција на пазарот на стоки и услуги, вклучително и логистика и мрежни услуги, со цел да се ослободи целосниот потенцијал на Европската унија и да се воспостави солидна основа за глобална конкуренција на долг рок.
- Дигитализацијата е клучна за европската конкурентност и за да се постигне поголемо искористување на дигиталните технологии, слободен проток и фер правила за пристап до податоци потребен е холистички политички пристап.
- Законодавството за единствен пазар треба постојано да ја рефлектира амбицијата за понатамошна интеграција на единствениот пазар и треба да овозможи брзо воведување иновации и флексибилност за компаниите да бидат во можност да одговорат на брзото менување на условите на пазарот.
- Подобрување на регулативата и нејзината практична примена треба да останат клучен приоритет за единствениот пазар да биде најдоброто место за водење бизнис и работа.
- Управувањето на единствениот пазар треба да биде значително зајакнато на ниво на Унијата и на национално ниво со цел времена, транспарентна и ефикасна имплементација на правилата на единствениот пазар.

5.5. Новата програма за единствен пазар на дланка

За следната повеќегодишна финансиска рамка (2021-2027), Европската комисија предлага четири милијарди евра за заштита на потрошувачите и стимулирање на порастот и конкурентноста малите и средните претпријатија.

Цели на новата програма за единствен пазар:

- Одржување на високо ниво на заштита на храната;
- Зголемување на нивото на заштита на потрошувачите;
- Поттикнување на конкурентноста на компаниите, со посебен фокус на малите и средните претпријатија;
- Подобрување на управувањето на единствениот пазар и усогласување со регулативите;
- Креирање на висококвалитетна статистика;
- Развивање на ефикасни европски стандарди.

Целни области

Новата програма за единствен пазар ќе спои многу активности под еден единствен чадор за да се редуцираат преклопувањата. Целните области се дефинирани на начин каде што активностите ќе креираат најголемо влијание.

Заштита на храна	Заштита на потрошувачи	Конкурентност
 Спречување, контрола и искоренување болести на животните и растителни штетници. Поддршка на одржливо производство и потрошувачка на храна. Подобрување на благосостојбата на животните. Подобрување на ефикасноста и ефикасноста на контролите.	 Подобрување на безбедноста на производите и информирање на потрошувачите за правилата. Подобрување на соработката и комуникацијата помеѓу националните власти.	 Финансиска поддршка во форма на грантови и заеми преку фондот „ИнвестЕУ“. Олеснување на пристапот до пазари и намалување на административните бариери. Стимулирање на преземање иновации. Јакнење на бизнис и претприемачкиот екосистем.
Алатки	Алатки	Алатки
- Систем за рапидно алармирање за храна и добиточна храна (RASFF). - Референтни лаборатории и центри на ЕУ. - Финансирање на итни мерки. - Тренинг на релевантни чинители.	- Брз систем за алармирање за опасни производи. - Мрежа за заштита на потрошувачите за нелегални практики (на пример, лажни промотивни кампањи). - Европски центри за потрошувачи за решавање проблеми на потрошувачите (на пример, при купување онлајн). - Онлајн-платформа за решавање на вонсудски спорови.	- Enterprise Europe Network за поддршка на интернационализација на компаниите. - Еквити-финансирање преку фондот „ИнвестЕУ“.

Ефикасен един- ствен пазар	Европска статистика	Ефикасни стандарди
 Спроведување и пона- тамошно развивање на законодавството за трговски друштва, пе- рење пари и слободно движење на капиталот. Синхронизација на финансиските услуги со потребите на потро- шувачите, граѓаните и крајните корисници. Подобрување на експертизата на Европската комисија за ефикасно спроведување на правилата за конкретност во дигиталната економија преку користење на големи податоци и алгоритми. Подобро функционирање на единствениот пазар во практика преку обезбедување помош за потрошувачите.	 Финансирање на националните статистички центри за креирање и дисеминација на квалитетна статистика за економските, социјалните, животните и територијалните параметри. Статистика е важна алатката за процесот на носење одлуки и мерење на влијанието од различните иницијативи на ЕУ.	 Финансиска поддршка на организации што креираат европски стандарди. Преку имплементирање стандарди производите и услугите го постигнуваат посакуваното ниво на квалитет и безбедност.
Алатки	Алатки	Алатки
- Single Digital Gateway за олајн-пристап до административни сервиси за граѓаните и компаниите. - Информациски систем за единствен пазар за комуникација помеѓу јавните органи. - Мрежа за решавање проблеми за граѓани и компании – SOLVIT.	Зајакнато партнерство и соработка помеѓу Евростат, Европскиот завод за статистика и националните статистички институти, користејќи многубројни извори на податоци, напредни методи за анализа, паметни системи и дигитални технологии.	Зајакната соработка помеѓу Европската комисија и европските организации за стандардизација преку заеднички иницијативи и акциски планови.

Заклучок

Речиси три децении по формирањето на единствениот пазар, важно е да се погледне и да се направи анализа на придобивките со кои се стекнале земјите-членки на Европската унија. Единствениот пазар, иако целосно некомплетиран, успеа да ги зголеми трговските текови во Унијата преку елиминирање на трговските тарифи и да ги зголеми производството и домашната побарувачка. Отворањето на домашните економии исто така ја зголеми конкуренцијата, го подобри квалитетот на производите и услугите и ги намали цените за потрошувачите.

Единствениот пазар значително се промени од потпишувањето на Договорот од Рим во 1957 година. Од неговиот почеток како заеднички пазар на шест земји со вообичаени тарифи за надворешна трговија и без внатрешни трговски тарифи, тој сега ја опфаќа речиси цела Европа. Во моментот единствениот пазар е втора по големина економија во светот и опслужува повеќе од 500 милиони граѓани.

Покрај непроценливите придобивки, како мирот и стабилноста, создавањето на единствениот пазар исто така креира значителни придобивки за граѓаните. Во исто време, им овозможува на компаниите да работат поефикасно, ја зголемува конкуренцијата на пазарот и им нуди на потрошувачите поголем избор на стоки и услуги по пониски цени. Овие придобивки можат да се постигнат само доколку не постојат ограничувања на слободното движење на стоки, услуги, капитал и луѓе во рамките на единствениот пазар.

Сепак, иако интеграцијата на единствениот пазар значително се подобри во текот на изминатите години, голем број бариери и ограничувања сè уште влијаат на слободното движење на стоки, услуги, капитал и луѓе. Решавањето на овие бариери ќе придонесе за дополнителни значителни придобивки за граѓаните и компаниите во Унијата. Ова е особено важно затоа што предвидувањата за економскиот пораст за европската економија се дека порастот ќе биде умерен и затоа елиминирањето или намалувањето на преостанатите бариери и ограничувања ќе обезбеди дополнителен поттик за економијата.

Токму поради тоа, Европската комисија мора да дефинира и да воведо одлучни политики за единствениот пазар. Прво, земајќи ги предвид придобивките што се веќе стекнати со сегашното ниво на интеграција, треба да се вложат напори за да се избегнат какви било нарушувања на трговските текови. Земјите-членки треба брзо и ефикасно да ги транспонираат сите ЕУ-директиви во националното законодавство. Во таа смисла, Европската комисија треба да направи значително поголеми напори да ги следи спроведувањето и примената на директивите од страна на националните власти. Разлики во начинот на кој земјите-членки го имплементираат и го спроведуваат законодавството на Европската унија придонесуваат за фрагментација на единствениот пазар, наместо негово зајакнување како што беше замислено првично. Понатаму, земјите-членки, Европската комисија и Европскиот парламент брзо треба да ги спроведат различните иницијативи за единствениот пазар што се во тек. Најважни можеби во моментов се иницијативите што се однесуваат на дигиталниот единствен пазар, европската енергетска унија и унијата на пазарите на капитал. Според Европската комисија, само дигиталниот единствен пазар може да генерира дополнителни 415 милијарди евра годишно во европската економија и да креира стотици илјади нови работни места. Трето и можеби најважно, Европската комисија, Европскиот парламент и земјите-членки треба да се фокусираат на воведување политики за целосно функционален единствен пазар на услуги. Подобрувањето на трговијата со услуги помеѓу земјите-членки би можело дополнително да внесе значителна добивка во европската економија.

За време на овој тековен период на колеблив економски развој во многу земји-членки, понатамошниот развој на единствениот пазар ќе обезбеди многу вреден стимул и алтернатива на монетарната политика, како главна економска алатка што се користи за стимулирање на европската економија.

Во време кога концептот за единствен пазар е под притисок, неопходно е да се преземат решителни политики за да се осигури дека добивките остварени досега се заштитени и дека брзината на напредокот е значително подобрена во однос на умереното темпо во последните години, со што ќе се постигне понатамошен напредок во развојот на единствениот пазар. Сето ова ќе ја зајакне европската економија и ќе се генерираат дополнителни придобивки за потрошувачите преку повисоки приходи, потрошувачка и вработување.

Како што европската економија се движи низ својата трета индустриска револуција и станува сè повеќе дигитално зависна, значителни напори се потребни за исполнување на целите за дигитален единствен пазар. Во иднина, на пример, многу веројатно е дека прекуграничното движење на луѓе би можело да се замени, барем делумно, со прекугранично движење на знаење и идеи преку видеоконференции. Со цел да се осигури дека можностите предвидени со новите технологии се достапни за сите луѓе и компании ќе бидат потребни значителни инфраструктурни инвестиции во многу региони на Европската унија.

Библиографија

- European Commission (2019), “The performance of the Single Market for goods after 25 years”
- European Commission (2015), “A Single Market Strategy for Europe – Analysis and Evidence”
- European Commission (1985), “Completing the Internal Market: White paper from the Commission to the European Council”
- European Commission (1996), “Economic evaluation of the Internal Market, European Economy, Reports and Studies”
- European Commission (2003), “The Internal Market – Ten Years Without Frontiers”
- European Commission (2007), “Quantitative Assessment of Structural Reforms: Modelling the Lisbon strategy”
- European Commission (2015), “Upgrading the Single Market: more opportunities for people and business”
- European Commission (2018), “Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the Programme for single market, competitiveness of enterprises, including small and medium-sized enterprises, and European statistics and repealing Regulations (EU) No 99/2013, (EU) No 1287/2013, (EU) No 254/2014, (EU) No 258/2014, (EU) No 652/2014 and (EU) 2017/826”
- European Commission (2018), “Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation, laying down its rules for participation and dissemination”

- European Commission (2018), “Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the InvestEU Programme”
- European Commission (2019), “EU budget 2021-2027: Time to decide”
- European Commission (2018), “One market – one Europe”
- European Commission (2020), “Long term action plan for better implementation and enforcement of single market rules”
- European Commission Factsheet (2018), “Europe’s best asset in a changing world”
- European Commission Factsheet (2018), “The Single Market beyond 2020”
- European Commission Factsheet (2019), “EU budget for the future – A modern EU budget rising to future challenges”
- European Commission Factsheet, “25 years Single Market”
- European Commission Factsheet, “Progress Single Market Strategy”
- Press release (2017), “Monti report recommends reform of EU budget”
- Cecchini, P., Catinat, M., Jacquemin, A. (1988), The Benefits of a Single Market, Wildwood House
- Baldwin, R. (1989), On the Growth Effects of 1992, NBER Working Paper No. 3119
- European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs (2019), “Quantifying the Economic Effects of the Single Market in a Structural Macromodel”
- Deutsche Bank Research (2013), “The Single European Market 20 years on”
- AmCham EU (2017), “The EU Single Market: Impact on Member States”

Изработката на оваа публикација е поддржана од Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (Sida) преку проектот „Нордиска поддршка за напредок на Северна Македонија“, имплементиран од Канцеларијата на Обединетите Нации за проектни услуги (UNOPS). Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Фондација Претприемачки сервис за млади и на никој начин не може да се смета дека ги претставува ставовите на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (Sida), Секретаријатот за европски прашања на Владата на РСМ или Канцеларијата на Обединетите Нации за проектни услуги (UNOPS).